

[Etusivu](#) > ... > [Perhe- ja Perintöoikeudelliset Asiat](#) > [Ukrainan Lapset - Siviilioikeudellinen Yhteistyö](#) Vanhempainvastuu

Vanhempainvastuu

Nämä tietokoosteet on laatinut siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellinen verkosto.

EU:n toimivaltasäännöt vanhempainvastuuta koskevissa rajat ylittävissä asioissa (esimerkiksi lapsen huolto ja tapaamisoikeus, huoltajuus, lapsen sijoittaminen laitoshuoltoon tai sijaishuoltoon) on vahvistettu [Bryssel II b -asetuksessa](#). Vanhempainvastuuta koskevissa asioissa sovellettava laki puolestaan määräytyy [vuonna 1996 tehdyn lasten suojelua koskevan Haagin yleissopimuksen](#) mukaan. Yleissopimusta sovelletaan myös silloin kun tilanne liittyy sellaisiin EU:n ulkopuolisiin valtioihin, jotka ovat tämän yleissopimuksen sopimusvaltioita (kuten Ukraina).

Tuomioistuinten toimivalta

[Bryssel II a -asetuksen](#)[1]8 artiklan ja [Bryssel II b -asetuksen](#)[2]7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden [3] tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, jos lapsen vakinainen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa. Toimivalta kuuluu kuitenkin edelleen ukrainalaisille tuomioistuimille, jos lapsen vakinainen asuinpaikka oli Ukrainassa ennen kuin hän joutui siirtymään sieltä pois. Yleisesti ottaen lapsen vakinaisen asuinpaikan muuttaminen vie aikaa, ja tuomioistuimen on varmistettava, että tietyt vaatimukset täyttyvät.[4] Siksi kestää todennäköisesti jonkin aikaa ennen kuin EU:hun siirtyvällä ukrainalaisella lapsella on vakinainen asuinpaikka EU:ssa, minkä vuoksi monissa tapauksissa ei ole mahdollista soveltaa Bryssel II a -asetuksen 8 artiklaa ja Bryssel II b -asetuksen 7 artiklaa.

Toimivalta voi perustua myös lapsen olinpaikkaan, kun kyseessä ovat pakolaislapset tai lapset, jotka ovat joutuneet siirtymään kotimaastaan levottomuuksien vuoksi (Bryssel II a -asetuksen 13 artiklan 2 kohta ja Bryssel II b -asetuksen 11 artiklan 2 kohta). [Lasten suojelua koskevan vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen](#) 52 artiklan 2 kappaleessa (luettuna yhdessä Bryssel II b -asetuksen johdanto-osan 25 kappaleen kanssa) kuitenkin täsmennetään, että tätä toimivaltasääntöä olisi sovellettava vain lapsiin, joiden vakinainen asuinpaikka oli ennen siirtymistä jossakin jäsenvaltiossa. Jos lapsen vakinainen asuinpaikka ennen siirtymään joutumista oli EU:n ulkopuolisessa valtiossa, kuten Ukrainassa, olisi sovellettava vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen toimivaltasääntöä, joka koskee pakolaislapsia ja kotimaastaan siirtymään joutuneita lapsia. Ukraina ja kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen sopimuspuolia ([Haagin konferenssi | 34 - tilannetaulukko](#)).

Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa määrätään, että "[t]oimivalta, jota 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetaan, on pakolaislasten ja sellaisten lasten osalta, jotka kotimaassaan esiintyvien levottomuuksien vuoksi ovat vailla asuinpaikkaa, sen sopimusvaltion viranomaisilla, jonka alueella nämä lapset ovat".

Lisätietoa vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen soveltamisesta ilman huoltajaa oleviin ja huoltajastaan eroon joutuneisiin lapsiin on saatavilla [täällä](#) ja [täällä](#).

Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 8 ja 9 artiklan sekä Bryssel II a -asetuksen 15 artiklan ja Bryssel II b -asetuksen 12 ja 13 artiklan nojalla asia voidaan siirtää tuomioistuimeen, jolla on paremmat edellytykset käsitellä asia. Tämänhetkisessä tilanteessa tätä voitaisiin soveltaa Ukrainasta (esimerkiksi EU:hun ilman huoltajaa) saapuvan lapsen suojeluun, kun toimivaltainen viranomaisella saa tietää, että lapsella on perheenjäseniä toisessa jäsenvaltiossa. Tällaisessa tilanteessa ensimmäinen jäsenvaltio voi pyytää toimivallan siirtämistä, jos lapsella on

erityinen side toiseen jäsenvaltioon ja jos siirto olisi lapsen edun mukaista.

Bryssel II a -asetuksen ja Bryssel II b -asetuksen soveltamista varten on saatavilla hyödyllistä käytännön tietoa oppaista, jotka on julkaistu [täällä](#).

Sovellettava lainsäädäntö ja toimenpiteiden tunnustaminen

Sotilaallisten hyökkäysten tapauksessa [vuoden 1996 Haagin yleissopimus](#) on tärkeä väline, jolla suojellaan lapsia, mukaan lukien ilman huoltajaa tulevat tai huoltajastaan eroon joutuneet ja turvapaikkaa hakevat lapset. Ukraina ja kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen sopimuspuolia ([Haagin konferenssi | 34 - tilannetaulukko](#)).

Olisi huomattava, että vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 16 artiklan 1 kappaleen mukaan kysymys siitä, kenelle vanhempainvastuu kuuluu lain nojalla, ratkaistaan sen valtion lain mukaan, jossa lapsella on vakinainen asuinpaikka, eli tässä tapauksessa sovelletaan Ukrainan lakia niiden lasten osalta, joiden vakinainen asuinpaikka on siellä. Sama koskee vanhempainvastuun määräytymistä sopimuksen tai yksipuolisen oikeustoimen nojalla (vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 16 artiklan 2 kappale). Lisäksi vanhempainvastuu, joka määräytyy sen valtion lain mukaan, jossa lapsella on vakinainen asuinpaikka, säilyy myös sen jälkeen kun lapsen asuinpaikka on siirtynyt toiseen valtioon (vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 16 artiklan 3 kappale). Myös vanhempainvastuun käyttöön sovelletaan sen valtion lakia, jossa lapsella on vakinainen asuinpaikka (vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 17 artikla).

Tämän lisäksi vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 23 artiklassa määrätään, että sopimusvaltion viranomaisten toimenpiteet tunnustetaan kaikissa muissa sopimusvaltioissa ilman eri vahvistusta. Näin ollen yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluva Ukrainan toimenpide tunnustetaan muissa sopimusvaltioissa automaattisesti, ilman eri muodollisuuksia. Tästä seuraa, että Ukrainan toimenpiteet pysyvät voimassa EU:ssa.

Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 18 artiklassa selvennetään vielä, että yleissopimuksen 16 artiklassa tarkoitettu vanhempainvastuu voidaan lakkauttaa tai sen käyttöön liittyviä ehtoja voidaan muuttaa yleissopimuksen mukaisin toimenpitein.

Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen 15 artiklan 1 kappaleessa määrätään, että "[k]äyttäessään II luvun määräysten mukaista toimivaltaansa sopimusvaltioiden viranomaiset soveltavat omaa lakiaan". Tästä seuraa, että sopimuspuolet soveltavat näissä tapauksissa kansallista lainsäädäntöään.

Lisätietoa vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen soveltamisesta ilman huoltajaa oleviin ja huoltajastaan eroon joutuneisiin lapsiin on saatavilla [täällä](#) ja [täällä](#).

Keskusviranomaisten välinen yhteistyö

On otettava huomioon, että [vuoden 1996 Haagin yleissopimuksessa](#) nimitetyn Ukrainan keskusviranomaisen toimintakyky on kärsinyt ja saattaa olla tilapäisesti rajoittunut meneillään olevan kriisin johdosta.

Kun on kyse jäsenvaltioiden keskusviranomaisten välisestä yhteistyöstä (esimerkiksi kun jäsenvaltioon sijoitetulla lapsella on sisaruksia toisessa jäsenvaltiossa), voidaan soveltaa [Bryssel II a -asetuksen](#) 55 ja 56 artiklaa tai [Bryssel II b -asetuksen](#) 80 ja 82 artiklaa.

Sijaishuollon tapauksessa voi olla hyödyllistä tutustua jäsenvaltioiden Euroopan oikeusportaalissa julkaisemiin tietoihin rajat ylittävää sijoittamista koskevasta menettelystä sekä sijaisperheistä. Ne ovat saatavilla [täällä](#).

Bryssel II a -asetuksen ja Bryssel II b -asetuksen soveltamista varten on saatavilla hyödyllistä käytännön tietoa oppaista, jotka on julkaistu [täällä](#).

Keskusviranomaisten yhteystiedot löytyvät seuraavasta osoitteesta:

- [Bryssel II b -asetus](#)
- [Bryssel II a -asetus](#)
- [Lasten suojelua koskeva vuoden 1996 Haagin yleissopimus](#)

Miten siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellinen verkosto voi auttaa?

Siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellinen verkosto antaa tukea EU:n siviilioikeuden alaan kuuluvien säädösten käytännön soveltamisessa. Keskusviranomaisten lisäksi voit ottaa yhteyttä jäsenvaltiosi siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston yhteyspisteeseen, jos ongelmasi liittyy rajat ylittävään tapaukseen. Yhteyspiste voi esimerkiksi tiedustella pyynnön senhetkistä tilaa, auttaa tuomioistuinten välisessä yhteydenpidossa tai etsiä toisen EU:n jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen yhteystiedot.

[Lisätietoa siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisesta verkostosta ja sen tarjoamasta avusta.](#)

[Ota yhteyttä kansalliseen yhteyspisteeseen.](#)

Hyödyllisiä linkkejä

- Tietoa Ukrainan lainsäädännöstä
  - [Tietoa lasten suojelua ja ilman huoltajaa olevia alaikäisiä koskevasta Ukrainan lainsäädännöstä \(198.69 KB - PDF\)](#) [FI](#)
  - [Kysymyksiä ja vastauksia Ukrainan perheoikeudesta \(256.78 KB - PDF\)](#) [FI](#)
  - [Menettely lasten palauttamiseksi laitoksiin Ukrainaan \(118.67 KB - PDF\)](#) [EN](#)
  - [Monikielinen verkkolomake ukrainalaisille lapsille, jotka matkustavat EU:hun tai asuvat EU:ssa.](#) Tällä lomakkeella Euroopan unioniin matkustavien ukrainalaisten lasten vanhemmat tai lailliset edustajat voivat ilmoittaa, kuka on vastuussa lapsen kanssa matkustamisesta ja/tai vanhempainvastuun käytöstä.
- Keskusviranomaiset:
  - [Bryssel II a -asetus](#)
  - [Bryssel II b -asetus](#)
  - [Lasten suojelua koskeva vuoden 1996 Haagin yleissopimus](#)
- Ukrainan lapsia käsittelevä neuvoo antava ryhmä (CGU, Euroopan neuvosto)
  - [Kooste rajat ylittävistä menettelyistä ja yhteistyöstä \(4.07 MB - PDF\)](#) [EN](#)
  - [Tietoa adoptiosta Ukrainan sodan aikana \(3.76 MB - PDF\)](#) [EN](#)
  - [Taustaa - Adoptiota koskevat aloitteet hätätilanteissa \(3.63 MB - PDF\)](#) [EN](#)
- [Haagin konferenssin tiedote Ukrainaan kohdistuneen aseellisen konfliktin vuoksi vaille perheen turvaa joutuneista lapsista](#) (EN)
- [Lasten suojelua käsittelevä osio Haagin konferenssin verkkosivustolla](#) (EN)
- [Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen soveltaminen ilman huoltajaa oleviin ja huoltajistaan eroon joutuneisiin lapsiin](#) (EN)
- [Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen selitysmuistio](#) (EN)
- [Practical Handbook on the Operation of the 1996 Hague Child Protection Convention](#)
- Euroopan oikeudellisen verkoston julkaisut (mm. Bryssel II a - ja Bryssel II b -asetuksen soveltamista koskevat oppaat) ovat saatavilla [täällä](#).
- [Practical Tool for Guardians: Temporary protection for unaccompanied children fleeing Ukraine](#)

[1] Bryssel II a -asetus on korvattu Bryssel II b -asetuksella 1. elokuuta 2022 alkaen, mutta Bryssel II a -asetusta sovelletaan edelleen, jos menettely on pantu vireille ennen 1. elokuuta 2022.

[2] Bryssel II a -asetuksen 2 artiklan 1 alakohdan ja Bryssel II b -asetuksen 2 artiklan 2 kohdan 1 alakohdan mukaan 'tuomioistuimella' tarkoitetaan kaikkia jäsenvaltioiden viranomaisia, jotka ovat toimivaltaisia näiden kahden asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

[3] Näitä asetuksia ei sovelleta Tanskaan, joka soveltaa vuoden 1996 Haagin yleissopimukseen sisältyviä vastaavia toimivaltasääntöjä.

[4] Unionin tuomioistuin on tulkinnut 'vakinaisen asuinpaikan' käsitettä mm. asioissa [C-523/07](#), [C-497/10 PPU](#), [C-376/14 PPU](#), [C-111/17 PPU](#), [C-512/17](#) ja [C-393/18 PPU](#). Lisätietoja on myös [Bryssel II b -asetuksen](#)

soveltamista koskevassa käytännön oppaassa.

■ Päivitetty viimeksi: 06/06/2025

Tätä sivustoa ylläpitää Euroopan komissio. Sivuston tiedot eivät välttämättä edusta Euroopan komission virallista kantaa. Komissio ei ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. EU:n sivustoihin sovellettavat tekijänoikeussäännöt löytyvät oikeudellisesta huomautuksesta.